

Ekonomické výsledky chovu krav bez tržní produkce mléka

Souhrn

Článek hodnotí hlavní produkční a ekonomické ukazatele chovu krav bez tržní produkce mléka na Slovensku v letech 2006–2011. Průměrné produkční parametry za 32 farem evidovaných v ekonomické databázi VÚŽV Nitra v analyzovaném období, byly následující: 87 krav základního stáda na farmu, 78 živě narozených telat na 100 krav, průměrný věk při prvním otelení 1078 dní, mezidobí 431 dní a 3,1 otelení na krávu. V stádech bylo realizované jarní telení krav a sezónní způsob zapouštění s využitím přirozené plemenitby. Nejvyšší podíl nákladů na chov krávy bez tržní produkce mléka patřil krmivům (44 %). Průměrná ztráta, determinovaná plodností stáda, dosáhla za sledované období úroveň 630 eur na krávu a rok. Tento pokles může souviset se zhoršováním reprodukčních ukazatelů s rostoucím věkem krav, protože ve sledovaných stádech bylo brakování krav na úrovni 15–18 %. Pod hodnotu ztráty se podepsaly i klesající tržby za realizovaná telata (–29 %), které byly ovlivněny zejména poklesem průměrných denních přírůstků telat (–24 %). Negativní vliv na tržby měla i realizační cena při prodeji jatečných telat, která za sledované období poklesla o 22 %. Uvedené závěry svědčí o tom, že ekonomika nedojených stád je postavena na vysoké plodnosti, denních přírůstcích telat, nízkých nákladech a přiměřených realizačních cenách.

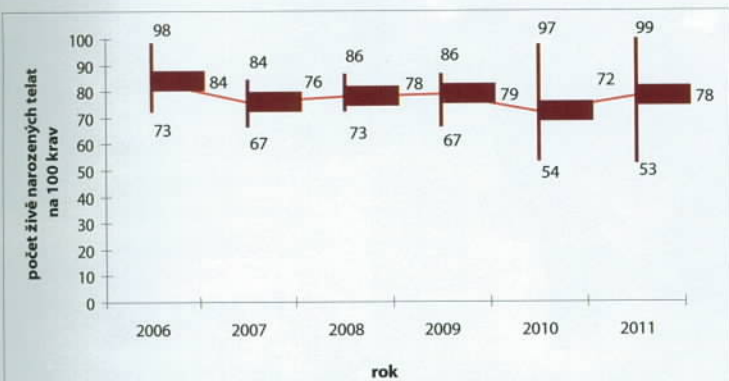
Klíčová slova: ekonomika, náklady, nedojená stáda, tržby.

Summary

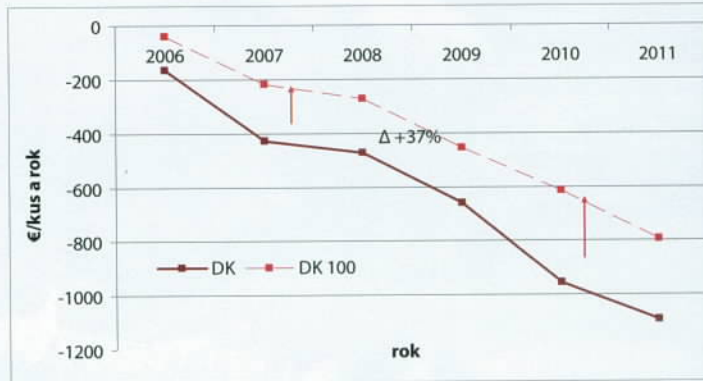
The main production and economic traits of cow-calf system in Slovakia within the year 2006–2011 were analysed. Average production parameters of the 32 farms evaluated in the economic database of RIAP Nitra for the analysed period were as follows: 87 heads of suckler cows per farm, 78 live born calves per 100 cows, average age of cows at first calving 1074 days, calving interval 431 days and 3.1 calvings per cow. In the herds, the spring calving of cows and seasonal breeding with using the natural mating, were realized. Feed costs (44%) were the most important costs item in calculation formula. Average loss (630 € per cow and year) achieved during the analysed period was determined mainly by the herd fertility. This fact was probably based on the deteriorating of reproductive performance with increasing age of cows (culling rate of cows was 15–18 % in analysed herds). The loss was related also to the declined value of revenues of calves (–29 %) which were mainly influenced by lower value of average daily gain of calves (–24 %). Moreover, the market price of calves decreased by 22 % during the mentioned period had a negative impact on revenues as well. Above mentioned conclusions show that the economics of suckler cows is built on high fertility, daily gains of calves, low costs and adequate realization prices.

Key words: economics, costs, cow-calf system, revenues.

Graf 1 – Vývoj čisté natality v chovu krav bez tržní produkce mléka v letech 2006–2011. Zdroj: Michaličková a kol., 2013; ekonomická databáze VÚŽV Nitra

Graf 2 – Simulování vlivu odstavení telat na výsledek hospodaření v letech 2006–2011. Zdroj: ekonomická databáze VÚŽV Nitra. Pozn. DK – průměrný odstavení telat v daném roce; DK 100 – odstavení 100 telat na 100 krav

Úvod

Chov skotu představuje jednu z nejdůležitějších částí zemědělství a odjakživa tvořil významnou část živočišné výroby v zemích s velkými výměrami luk a pastvin (Wolfová a kol., 2004; Krupa a kol., 2005; Doucha a kol., 2012). Živočišná výroba je však ve všech sférách produkce limitovaná specifiky biologického charakteru (Daňo a kol., 2001, 2007). Proto je ekonomika tohoto sektoru determinována kromě produkčních i přírodními a klimatickými podmínkami, reprodukčními parametry a lidským faktorem (Daňo a kol., 2001; Látečková a kol., 2009; Bohušová a kol., 2012; Krupová a kol., 2012). Systém chovu masných plemen skotu je na rozdíl od dojených stád velmi specifický. Jediným produktem jsou telata a tržby tedy plynou výhradně z jejich realizace. Tento fakt dodává pravidlu „od každé krávy jedno tele ročně“ prioritní význam. Samozřejmostí je, že délka mezidobí by měla být co nejblíže jednomu roku a chované plemeno vhodné do daných podmí-

nek (Michaličková a kol., 2013). Stáda krav bez tržní produkce mléka jsou, na rozdíl od dojených stád, podstatně menší. Nejde totiž o velkokapacitní výrobu průběžně během roku, ale o sezónní produkci zástavových telat a využívání biomasy trvalých travních porostů (Michaličková a kol., 2013). Cílem předkládané práce bylo zhodnotit ekonomickou efektivnost hodnocených stád krav bez tržní produkce mléka na Slovensku v letech 2006–2011 a stanovit, které produkční, reprodukční a ekonomické faktory ji determinovaly.

Materiál a metodika

V letech 2006–2011 byly hodnoceny produkční a ekonomické ukazatele celkově u 32 chovatelů krav bez tržní produkce mléka (ekonomická databáze Výzkumného ústavu živočišné výroby Nitra). Chovy byly soustředěny v podhorských a horských oblastech Slovenska s využitím pastevního systému chovu a jednoho telení ročně. Stáda krav bez tržní produkce mléka byla tvořena plemeny slovenské strakaté,

slovenské pinzgavské a jejich užitkovými kříženci s masnými plemeny (hereford, limousin, charolais a blonde d'Aquitaine) s různým podílem krve. V stádech bylo realizované jarní telení krav a sezónní způsob zapouštění s využitím přirozené plemenitby. Jako podklad pro zhodnocení ekonomiky sledovaných chovů sloužily údaje z prvotní naturálně-ekonomické evidence (kalkulace nákladů, obrátové soupisky, spotřeba krmiv podle kategorií skotu). Východiskem výpočtů byla odpočítací kalkulační metoda, kde celkové náklady dané kategorie byly sníženy o hodnotu vedlejšího produktu (Poděbradský, 1997; Daňo a kol., 2011; Boudný, 2010; Burianová, 2011). Při výpočtech byla využita oddělená účetní evidence krav a telat a jako vedlejší produkt byl oceněn chlévský hnůj a živě narozená telata. Výnosovou stránku výpočtů tvořily tržby z prodeje odstaveného šestiměsíčního telete. Výsledek hospodaření pak představovaly náklady na krávu a rok se zohledněním čisté natality, náklady na živě narozené a odstavené tele a tržby z prodeje odstaveného telete (Michaličková a kol., 2013). Tržby za vyřazené jatečné krávy ve výpočtech nebyly brány v úvahu. Všechna uvedená data byla zpracována běžnými matematickými a statistickými metodami. Průměrné hodnoty jsou uváděny jako průměry prosté. Protože na Slovensku nejsou k dispozici studie, které by disponovaly údaji tohoto typu, komparace s jinými autory v rámci Slovenska nebyla možná.

Výsledky a diskuse

Průměrná velikost stáda se v sledovaném období pohybovala na úrovni 87

krav. Na 100 krav nedojeného stáda připadalo v průměru 78 živě narozených telat ročně. Tato hodnota je pod hranici doporučené natality (90–95 %), avšak pravdou je, že prvotní naturálně-ekonomická evidence je v nedojených stádech slabá (Daňo a kol., 2007; Krupová a kol., 2014). Pro ilustraci je přehled intervalů plodnosti hodnocených nedojených stád za jednotlivé roky zobrazen v grafu 1. Předpokládáme, že ve většině stád se plodnost pohybuje v doporučeném intervalu. Odstavené jalovice by měly být ve stádech bez tržní produkce mléka poprvé připouštěny ve věku 16–28 měsíců, a to s ohledem na ranost chovaného plemene (Strapák a kol., 2013). Hlavní podmínkou pro zařazení do plemenitby by mělo být dosažení minimálně 70–80 % hmotnosti dospělé krávy (Majzlík a kol., 2012). Znamená to kladení zvýšeného důrazu na období odchovu jalovic, hlavně zabezpečení kvalitního krmění. V praxi to ale představuje hledání určitého kompromisu mezi zkrácením odchovu a zvýšením nákladů na krmný den odchovu. V dalším produkčním období by mělo být hlavním kritériem dosažení mezidobí kolem jednoho roku. Nicméně, v hodnocených stádech dosáhl věk při prvním otelení 35 měsíců a 9 dnů, při mezidobí 431 dní. Důvodů tohoto nelichotivého stavu může být několik. Když opomeneme dokola omílanou „nezkušenost chovatelů s daným systémem chovu“ můžeme vzpomenout nevládnutí managementu chovu, podcenění péče o zvířata v extenzivních podmínkách, případně přechod z dojeného na nedojený systém chovu. Svou roli sehrává i nedostatečná, resp. nemož-

Hodnocená stáda krav bez tržní produkce mléka byla tvořena plemeny slovenské strakaté, slovenské pinzgavské a jejich užitkovými kříženci s masnými plemeny s různým podílem krve

ná selekce (vzhledem k nízkému počtu dochovaných telat) v stádech krav bez tržní produkce mléka.

Nejvyšší podíl nákladů na chov krávy bez tržní produkce mléka patří standardně krmivům (44 %). Pro nedojený systém je typická vyšší spotřeba vlastních krmiv a redukce nakoupených krmiv. Svědčí o tom i pokles spotřeby nakoupených krmiv (-20 %), který byl v období 2006–2011 substituován růstem spotřeby vlastních krmiv (+45 %). Ve srovnání s dojenými stády jsou pro stáda bez tržní produkce mléka charakteristické nižší náklady na vlastní krmiva, hlavně z důvodu spotřeby pastvy. Ocenění pastvy vnitropodnikovými cenami v mnoha případech v analyzovaných podnicích nepřekračuje hodnotu jedno euro za tunu, na rozdíl od jiných druhů krmiv. Druhou nejvyšší položkou ve struktuře nákladů nedojených stád byly odpisy základního stáda (16 %). Výše odpisů roste přímo úměrně s náklady na odchované jalovice (se zohledněním délky odchovu) a počtem zařazených krav do stáda. Významné zastoupení těchto nákladů je v souladu s principem, že v nedojených stádech jsou nejcennějším kapitálem samotná zvířata. Zároveň se zde promítá i delší odchov jalovic, který je pro nedojená stáda typický (vyšší věk při prvním otelení). Vývoj a struktura nákladů analyzovaných nedojených stád na Slovensku jsou uvedeny v tabulce 1. Ekonomika chovu nedojených krav je postavena na vysoké plodnosti, uspokojivých hmotnostních přírůstcích telat, nízkých nákladech a přiměřených realizačních cenách. Avšak průměr-

ná ztráta determinovaná plodností stáda dosáhla za sledované období úrovně 630 eur na krávu a rok. Tento pokles může souviset se zhoršováním reprodukčních ukazatelů s rostoucím věkem krav, protože ve sledovaných stádech bylo brakování krav na úrovni 15–18 %. Pod hodnotu ztráty se podepsaly i klesající tržby z realizovaných telat (-29 %), které byly ovlivněny zejména poklesem průměrných denních přírůstků telat (-24 %). Negativní vliv na tržby měla i realizační cena při prodeji jatečných telat, která za sledované období poklesla o 22 %. Vývoj produkčně-ekonomických parametrů je uveden v tabulce 2.

I když by se mohlo zdát, že chov dojníc je oproti kravám bez tržní produkce mléka ve výhodě, není to úplně tak. Rozdíl těchto dvou produkčních systémů z ekonomického hlediska představuje rozdílná citlivost na vývoj faktorů vnějšího ekonomického prostředí. Například rostoucí ceny vstupů, které postihly chov přežvýkavců jako celek, se díky extenzitě chovu krav bez tržní produkce mléka projeví v těchto stádech menší silou. Chovem dojníc v letech 2009 a 2010 silně otřásla mléčná krize doprovázená výrazným poklesem tržeb, kdežto v systému chovu krav bez tržní produkce mléka v těchto letech tak extrémní výkyvy zaznamenané nebyly.

Co by situaci v ekonomice chovu krav bez tržní produkce mléka mohlo zlepšit? Jak je vidět v grafu 2, při odstavu 100 telat na 100 krav by se hospodářský výsledek na krávu a rok s teletem zlepšil až o 37 %. A to byla modelově měněna „pouze“ plod-

K uživatelskému křížení se používala plemena hereford...

... limousin

nost. Ani v tomto případě však nelze hovořit o zisku, zejména z důvodu nízkých realizačních cen a existence rezerv v nákladových položkách.

Při zachování současné průměrné dosažené délky života krav (2132 dní v roce 2012) by při splnění základních chovatelských standardů (mezidobí 365 dní a věk při prvním otelení 29 měsíců) bylo možné dosáhnout 3,3 skutečného otelení na krávu. Už při pohledu na dobu, po kterou jsou zvířata zařazena do odpisového plánu podniku (čtyři roky), se logicky ukazuje, že krávy by měly ve stádě setrvat a samozřejmě i produkovat telata, alespoň během tohoto období. Předělo by se tak zvyšování odpisů krav z důvodu prodeje, úmrtnosti a předčasného vyřazení neodepsaných zvířat jakož i dodatečným nákladům na odchov jalovice potřebné pro větší obnovu stáda.

Závěr

Uvedené skutečnosti svědčí o tom, že v živočišné výrobě je nesmírně důležité dosahovat takových nákladů, aby byly proporcionální k reálné užítko-

vosti. V opačném případě se chovatelé disproporce mezi náklady (na odchov a produkci) a celkovými tržbami z prodeje bude stále zvyšovat. Racionalizace spotřeby vstupů pro všechny kategorie zvířat je proto prvním a základním předpokladem rentabilní výroby z hlediska chovu jako celku.

Článek byl realizován v rámci projektu výzkumu a vývoje financovaného MP RV SR, na základě podpory operačního programu Výzkum a vývoj financovaného z Evropského fondu regionálního rozvoje a na základě podpory projektu MZERO714.

Použitá literatura je k dispozici u autorů.

Článek byl odborně recenzován.

Ing. Monika Michaličková,^{1,2}
Ing. Zuzana Krupová, Ph.D.,
Ing. Emil Krupa, Ph.D.,³
Ing. Alena Svitáková,³
¹NPPC-VÚŽV Nitra,
²ČZU v Praze,
³VÚŽV Praha

...nebo blonde d'Aquitaine